
NOBILII BASARABENI DICESCU

Dinu Poștarencu

Descendent dintr-o veche familie boierească din Țara Moldovei, neamul Dicescu din provincia românească dintre Prut și Nistru a avut în sânul său câteva figuri proeminente, care s-au manifestat în viața publică și culturală a Basarabiei.

Într-un memoriu, adresat la 19 mai 1858 Adunării Deputaților Nobilimii din Basarabia, moșierul Victor Ioan Dicescu din satul Gălești, județul Orhei, menționa că, potrivit informației genealogice, transmisă de părinții săi, strămoșul său a fost boier moldovean, care, în urma războiului ruso-turc din 1711, s-a refugiat în Rusia împreună cu domnul Dimitrie Cantemir și ceilalți susținători ai acestuia, de unde, ulterior, a revenit în Moldova. După terminarea războiului ruso-turc din 1735-1739, fiul aceluși boier Dicescu, comisul Iancu Dicescu, a plecat în Rusia împreună cu cinci mii de locuitori ai Principatului Moldovei. După cum explică Victor Dicescu în continuare, „drept motiv a servit faptul că în septembrie 1739, toți boierii moldoveni și clerul au depus jurământ de supușenie împărătesei Rusiei Ana Ioanovna, dar deoarece în tratatul încheiat cu Poarta Otomană nu au fost incluse nici un fel de condiții cu privire la oastea moldovenească ce trecuse de partea Rusiei, străbunicul nostru, pierzându-și averea în Moldova, împreună cu familia sa și alți moldoveni au rămas să locuiască în Polonia, pentru a fi mai aproape de Moldova. Mai târziu, fiind invitați de guvernul rus, aceștia, între care și comisul Dicescu, au trecut în Rusia, unde astăzi este gubernia Herson, în fostul județ Olviopol, actualmente numit Bobrinez¹, și aici, nu departe de hotarul guberniilor Podolia și Kiev, le-a fost repartizat pământ”².

Tot în acest memoriu V.I. Dicescu a mai notat că el a posedat un hrisov, emis în 1645 de cancelaria domnească a lui Vasile Lupu, prin care vel-logofătului Grigore Dicescu îi fusese dăruite câteva moșii în ținuturile Putna și Tutova, însă acest hrisov i-a

fost furat în aprilie 1858, din casa sa, împreună cu 2 400 de ruble, de către răzeșii satului Gălești³.

În anii 1764-1777, bunelul lui Victor I. Dicescu, Arsene Dicescu, era maior în armata rusă⁴. Autoritățile ruse i-au repartizat pământ din moșia satului Vodeanoi, situat în județul Olviopol, gubernia Herson⁵.

Carierei militare, din 1791, i s-a consacrat și Alexei Dicescu (după toate probabilitățile, unul dintre fiii lui Arsene Dicescu), care, în 1796, a participat la campania militară rusă întreprinsă în Persia, iar în 1799, având vârsta de 25 de ani și gradul de locotenent (porucik), s-a retras, pe motiv de boală, din serviciul militar⁶.

Un alt fiu al lui Arsene Dicescu, pe nume Ioan (tatăl lui Victor I. Dicescu, semnatarul memoriului la care ne-am referit mai sus), la fel a îmbrățișat cariera de militar. În 1795 devine cadet al Corpului de Cadeți de la Marea Neagră, fiind ridicat, în anul următor, la treapta de aspirant de marină (gardemarin). În 1799 i se acordă gradul de micimarin, iar la 24 februarie 1805, odată cu retragerea sa, pe motiv de boală, din rândurile flotei, a fost avansat la gradul de locotenent de flotă⁷. După aceasta a exercitat funcția de ofițer de stat-major pe lângă comandantul armatei neregulate de voluntari (miliției) din gubernia Herson, generalul-locotenent Nicoriță⁸.

Prin ordinul din 13 martie 1808 al Colegiului de Stat al Amiralității, Ioan Dicescu a fost avansat la gradul de căpitan-locotenent⁹. Tot în acest an, pe data de 26 iunie, este numit revizor în Principatul Moldovei, în cadrul administrației militare ruse de ocupație, având misiunea să satisfacă necesitățile armatei. Desemnat de către comandantul-șef al Armatei de la Dunăre, P.I. Bagration, Ioan

³ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 66v.

⁴ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 66, 80.

⁵ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 52.

⁶ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 80.

⁷ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 81v.

⁸ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 66.

⁹ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 82.

¹Bobrinez – localitate situată la nord de actualul oraș Nikolaev, de partea dreaptă a râului Ingul.

²ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 65-66.

Dicescu a deținut, din aprilie 1810 până la 2 octombrie 1812, postul de polițmaistru (șef al poliției) al orașului Iași. După cum este consemnat în atestatul din 2 octombrie 1812, eliberat lui Ioan Dicescu și semnat, la Chișinău, de senatorul rus V.I. Krasno-Milașevici, ex-președinte al Divanurilor Moldovei și Țării Românești, polițmaistrul orașului Iași, Ioan Dicescu, a depus eforturi în vederea organizării poliției civile, „în pofida formei neînsemnate încă de guvernământ din Moldova, care nici pe departe nu corespunde în privința organizării polițienești din Rusia”. Fiind membru al Comitetului Polițienesc, constituit din funcționari moldoveni și ruși, citim în continuare în atestat, „el a participat la examinarea tuturor dosarelor civile și penale, înaintate comitetului, de a cărui organizare și activitate a fost responsabil Dicesculov¹⁰, precum și de egalizarea prestației de încartiruire¹¹”.

După retragerea armatei și administrației ruse din Principatele Române, în conformitate cu stipulațiile Tratatului de pace de la București din 16/28 mai 1812, Ioan Dicescu vine la Chișinău împreună cu ceilalți funcționari ruși.

Intrând, la 2 octombrie 1812, în exercițiul funcțiunii de guvernator civil al provinciei răpitate, Scarlat Sturza a instituit, chiar în ziua respectivă, Poliția orașului Chișinău. Postul de polițmaistru al acestui organ polițienesc de tip rusesc i l-a încredințat, temporar, funcționarului de clasa a VII-a¹² Ioan Dicescu¹³, care l-a ocupat până pe data de 21 octombrie 1812¹⁴.

Într-un act din luna august 1813 se menționează că funcționarul de clasa VII-a Dicescu, încă de la sfârșitul anului 1812, era plecat din Basarabia și, conform informațiilor, se afla la casa sa din județul Olviopol, gubernia Herson¹⁵.

În scurt timp revine în Basarabia. La 29 mai 1814, el angajează o persoană în calitate de administrator al moșiei sale Șirăuți din ținutul Hotin¹⁶.

¹⁰ Astfel este ortografiat numele lui de familie într-o serie de acte rusești.

¹¹ ANRM, F. 1, inv. 1, d. 4269, f. 1085; F. 88, inv. 2, d. 330, f. 88. Despre executarea de către I. Dicescu (Dicesculov) a funcției de polițmaistru al orașului Iași se menționează într-un act din februarie 1812 (ANRM, F. 1, inv. 1, d. 4267, f. 482).

¹² În rusește, *nadvornyi sovetnik* – rang civil, care, conform *Tabelei despre ranguri* din Rusia, corespundea gradului militar de locotenent-colonel.

¹³ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 2, f. 1; d. 10, f. 10.

¹⁴ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 10, f. 46.

¹⁵ ANRM, F. 5, inv. 1, d. 1, f. 369.

¹⁶ ANRM, F. 22, inv. 1, d. 29, f. 5.

Anexând la memoriul din 19 mai 1858 un act original din 1625, prin care domnul Moldovei Radu Mihnea i-a dăruit vel-vornicului Țării de Sus Nicoriță câteva moșii, Victor I. Dicescu a remarcat că printre acestea s-a numărat și moșia Șirăuți din ținutul Hotin. „Deoarece bunica mea, explica el, împreună cu tatăl ei, Andrei, și fratele acestuia, Timofei Nicoriță, au fost singurii moștenitori ai vel-vornicului Nicoriță, care, deținând ulterior dregătoriile de hatman și pârcălab de Suceava, a fost ucis de turci. În urma partajării averii familiale, acest hrisov al lui Radu voievod i-a revenit drept moștenire bunicii mele, iar de la ea l-a moștenit tatăl meu, care a stăpânit moșia Șirăuți și ai cărei moștenitori suntem noi. Bunica mea a fost fiica lui Andrei Nicoriță, nepoata căpitanului Andrei Nicoriță și sora general-locotenentului Ioan Andrei Nicoriță¹⁷”. Ca proprietar al moșiei Șirăuții de Jos din ținutul Hotin Ioan Dicescu figurează în lista proprietăților funciare alcătuită cu ocazia recensământului populației din 1817 (Труды 1907, 35).

În luna ianuarie 1815, guvernatorul civil interimar al Basarabiei, general-maiorul Ivan M. Harting, a anunțat Departamentul al II-lea al Guvernului Regional al Basarabiei că l-a numit pe Ioan Dicescu în funcția de ispravnic al ținutului Iași, în locul lui Ioniță Iamandi¹⁸. La 31 mai 1815, ispravnicii ținutului Iași, Dicescu și colegul acestuia, îi relatau lui Harting, în privința unei probleme, din târgul Fălești, unde se afla reședința ispravniciei acestui ținut¹⁹.

În cadrul ședinței din 21 august 1816 a Adunării Generale a Departamentelor Guvernului Regional al Basarabiei a fost audiată noua componentă a departamentelor, propusă de către rezidentul plenipotențiar al Basarabiei, A.N. Bahmetev, ca urmare a reorganizării Guvernului Regional al Basarabiei. În calitate de consilier al Instituției Penale²⁰ a Departamentului al II-lea (Judiciar) rezidentul plenipotențiar al Basarabiei l-a desemnat pe Ioan Dicescu²¹.

Prin decretul din 29 aprilie 1818, emis la Chișinău și adresat Senatului Guvernământ al Rusiei, împăra-

¹⁷ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 66v.

¹⁸ ANRM, F. 2, inv. 2, d. 4, f. 197.

¹⁹ ANRM, F. 2, inv. 2, d. 4, f. 258.

²⁰ În rusește: *Ugolovnoe Prisutstvie*. Ulterior, în conformitate cu Regulamentul privind organizarea administrativă a regiunii Basarabia din 29 aprilie 1818, s-a numit Judecătoria Penală a Basarabiei.

²¹ ANRM, F. 5, inv. 3, d. 104, f. 8.

tul Alexandru I i-a acordat lui Ioan Dicescu și spătarului Panait Cazimir rangul civil de funcționar de clasa a VI-a²², pentru sârguința de care au dat dovadă, potrivit recomandării rezidentului plenipotențiar al Basarabiei, în procesul de elaborare a regulamentului privind organizarea administrativă a provinciei²³.

La 18 iunie 1818, A.N. Bahmetev a informat Guvernul Regional al Basarabiei că acceptă eliberarea lui Ioan Dicescu din funcția de consilier al Judecătoriei Penale a Basarabiei²⁴.

În luna iulie 1819, la licitația organizată de Judecătoria Civilă a Basarabiei, I. Dicescu a cumpărat a cincea parte din moșia Gălești, ținutul Orhei, care aparținuse văduvei Gomonov, fosta soție a locotenent-colonelului Gomonov²⁵ (Приход 1876, 585). Totodată, el a mai cumpărat de la această proprietară încă un teren, delimitat aparte, cu suprafața de 65 de stânjeni și ceva, și situat alături²⁶.

Ioan Dicescu a decedat în septembrie 1824, după șase săptămâni de la moartea soției sale Alexandra²⁷. Din căsnicia lui cu Alexandra a lui Vasile Gaevski s-au născut următorii 11 copii: Alexandra, Apolon (13 februarie 1806, orașul Simferopol), Victor (9 noiembrie 1807, satul Lipleajni, județul Olviopol, gubernia Herson; în acest timp tatăl său era locotenent de marină; naș: moșierul, locotenent Alexei Dicescu), Erast (8 noiembrie 1808, satul Lipleajni, județul Olviopol), Sofia (13 septembrie 1812, satul Kagarlik, județul Olviopol), Mihail (14 noiembrie 1814, satul Kagarlik, județul Olviopol), Vasile (4 ianuarie 1817; botezat la catedrala Sf. Apostoli Mihail și Gavriil din Chișinău; naș: Matei Krupenski), Alexandru (5 decembrie 1818; botezat la aceeași catedrală din Chișinău; naș: boierul din Principatul Moldovei Panait Cazimir); Clara (16 martie 1820; botezată la catedrala din Chișinău; nașă: Elena, soția procurorului provincial al Basarabiei, Ioan Bașo-

tă), Varvara (1 iulie 1821; botezată la biserica Sf. Haralambie din Chișinău; naș: colonelul Alexei P. Alexeev), Paraschiva (2 august 1824; botezată la catedrala din Chișinău, nașă: Alexandra, soția maiorului în retragere Kalakuțki)²⁸.

În 1823, Ioan Dicescu i-a angajat pe fiii săi, Apolon, Victor și Erast, precum și pe verii primari ai acestora, Ioan și Nicolae Dicescu, în serviciul militar al Rusiei²⁹. La 1824, Alexandra, fiica cea mai mare a lui I. Dicescu, era căsătorită cu maiorul în retragere Kalakuțki. Ceilalți șapte copii minori ai lui Ioan Dicescu, după decesul acestuia, au fost duși din Basarabia să locuiască în orașul Feodosia din gubernia Taurida, în casa unchiului lor, Pavel Vasile Gaevski³⁰. În 1828, frații Mihail și Alexandru Dicescu urmau să plece la Sankt Petersburg pentru a se consacra carierei militare³¹.

La 18 martie 1825, Guvernul Regional al Basarabiei a dat dispoziție să fie inventariate proprietățile decedatului Ioan Dicescu, care cuprindeau o casă de piatră în orașul Chișinău, a cincina parte din moșia Gălești, județul Orhei, și moșia Șirăuți din ținutul Hotin³². Inițial, partea din moșia Gălești a lui I. Dicescu a fost pusă sub administrația Guvernului Regional al Basarabiei, apoi – sub tutelă³³. Maiorul în retragere Șonin, proprietarul unei alte părți din moșia Gălești, ocupase un sector din pământul descendenților lui Ioan Dicescu, din care motiv, la 9 decembrie 1827, tutorele celor din urmă, maiorul Kalakuțki, a depus o reclamație la Isprăvnicia ținutului Orhei. Drept consecință, în 1828, isprăvnicia a dispus ocolașului Zolotariov să-l oblige pe Șonin să nu încalce proprietatea succesorilor lui I. Dicescu³⁴. Kalakuțki continua să fie tutore asupra moșiei Gălești și în luna mai 1834³⁵.

Prin decretele din 8 și 26 noiembrie 1834, Cărmuirea Provincială a Basarabiei a poruncit ca proprietățile mobiliare și imobiliare aflate sub tutelă, capitalurile financiare și actele, rămase după moartea lui Ioan Dicescu și care aparțineau

²² În rusește, kolejski y sovetnik. Corespundea gradului militar de colonel.

²³ ANRM, F. 4, inv. 1, d. 48, f. 76; F. 17, inv. 1, d. 119, f. 666; F. 22, inv. 1, d. 761, f. 19.

²⁴ ANRM, F. 17, inv. 1, d. 119, f. 885.

²⁵ ANRM, F. 6, inv. 2, d. 1008, f. 5.

²⁶ ANRM, F. 6, inv. 2, d. 1008, f. 7. În 1852, Victor I. Dicescu a întreprins un demers pe lângă autoritățile Basarabiei în privința delimitării acestui teren (ANRM, F. 6, inv. 3, d. 268).

²⁷ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 6. Despre decesul lui Ioan Dicescu, survenit prin septembrie 1824, se arată și într-o altă sursă de epocă (ANRM, F. 3, inv. 1, d. 812, f. 3), pe când în izvorul la care ne-am referit mai sus (Приход 1876, 585) se menționează că el a murit în 1823.

²⁸ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 4-5, 14-19; F. 205, inv. 1, d. 5266, f. 3; F. 205, inv. 1, d. 6488, f. 5.

²⁹ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 65.

³⁰ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 6.

³¹ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 1.

³² ANRM, F. 40, inv. 1, d. 731, f. 1, 64.

³³ Despre administrarea tutelară a se vedea: ANRM, F. 37, inv. 2, dosarele 1313, 1394 (335 de file) și 1409.

³⁴ ANRM, F. 6, inv. 2, d. 1008, f. 7.

³⁵ ANRM, F. 6, inv. 2, d. 969, f. 67.

moștenitorilor acestuia, să fie predate lui Victor I. Dicescu³⁶.

În 1835, moșia Gălești era împărțită în patru părți, stăpânite de următorii proprietari: moștenitorii lui Ioan Dicescu, maiorul în retragere Șonin, văduva Safta Rodideal și răzeșii³⁷.

În acest timp, moșia Gălești a succesorilor lui Ioan Dicescu era administrată de Tutela Nobilimii din județul Orhei. Tutori ai moșiei Șirăuți erau nobilii din județul Hotin Mihail Ghițescu și Tudorache Gheorghiu. Această moșie din nordul Basarabiei era dată în arendă, în urma unei licitații, nobilului Gheorghe Cervenvodali, pe un termen de opt ani, de la 23 aprilie 1833 până la 23 aprilie 1839. La fel era arendată și casa din Chișinău, în ea aflându-se, la 1833, carcera principală³⁸.

În anul 1836, fiii lui Ioan Dicescu, locotenenții în retragere Apolon și Mihail locuiau în satul Vodeanoi din gubernia Herson, iar locotenentul Erast și Vasile se aflau în orașul Feodosia, ultimul fiind funcționar la vama din acest oraș³⁹. Alexandru, avansat și el la gradul de locotenent, locuia, la 1870, în orașul Jitomir, având doi fii: Eugen, născut în 1850, și Dimitrie, născut în 1855⁴⁰.

La 9 septembrie 1836, urmașii lui Ioan Dicescu, Pavel Gaevski și alte rude ale acestora au semnat actul de partajare a averii imobiliare pe care o stăpâneau, ea fiind compusă din moșiile Șirăuți, județul Hotin, a cincea parte din moșia Galești, județul Orhei, satul Vodeanoi din județul Bobrinetz, gubernia Herson, și o casă de piatră în orașul Chișinău. Lui Victor I. Dicescu i-a revenit a cincea parte din moșia Gălești și, totodată, urma să plătească tuturor moștenitorilor suma de 3 572 de ruble pentru moșia Șirăuți. Casa din Chișinău rămânea în proprietatea comună a moștenitorilor⁴¹.

Intrat în serviciul militar din 1823, Victor I. Dicescu a participat, în 1831, la campania împotriva rebelilor polonezi. De la 24 iulie 1833 până în 1835 s-a aflat la Odesa, făcând parte din statele cancelariei guvernatorului general al Novorosiei și Basarabiei. A fost eliberat din rândurile armatei la 9 septembrie 1838, cu gradul de rotmistru. Era trecut în registrul nobilimii din gubernia Her-

son⁴², ceea ce înseamnă că Diceștii au fost recunoscuți ca nobili nu în Basarabia, ci în gubernia Herson. Prin urmare, este incorectă afirmația lui Gheorghe Bezviconi că Ioan Dicescu, moșier la Șirăuți de Jos, era nobil la 1818-1829 (Bezviconi 1943, 32). Ce-i drept, numele lui este prezent în lista nobililor basarabeni băștinași, alcătuită la 15 mai 1818 de Societatea Nobilimii din Basarabia (Труды 1907, 414), însă nu în virtutea acestei liste s-a acordat titlul de nobil, ci în puterea deciziei Comisiei pentru examinarea dovezilor prezentate de nobilii provinciei Basarabia în vederea acordării titlului de nobil, care a funcționat în 1821, sub președinția rezidentului plenipotențiar interimar al Basarabiei, I.N. Inzov, iar mai târziu – în conformitate cu deciziile Adunării Deputaților Nobilimii din Basarabia. După cum constatăm, Ioan Dicescu nu figurează printre boierii, cărora, la 1821, le-a fost acordat titlul de nobil, iar la 1829 nu mai era în viață.

Prin adresa din 30 septembrie 1838, Departamentul Administrației Financiare de Stat al Rusiei a dat dispoziție Administrației Financiare a Basarabiei ca rotmistruului Victor Dicescu, retras din serviciu din cauza rănilor și domiciliat în Basarabia, să i se acorde pensie din contul Administrației Financiare Centrale⁴³.

La 28 mai 1844, Victor Dicescu l-a informat pe mareșalul provincial al nobilimii din Basarabia că Departamentul de Heraldică al Senatului Guvernământ al Imperiului Rus a confirmat apartenența la tagma nobilimii a neamului Dicescu în baza faptului că Arsene Dicescu, bunicul lui V. Dicescu, când a trecut cu traiul din Moldova în Rusia, era ofițer al armatei ruse⁴⁴.

Din statul personal al lui Victor Dicescu, întocmit la 6 decembrie 1847, aflăm că el cunoștea limbile rusă, română, franceză și poloneză, stăpânea o parte din moșia Gălești și era căsătorit cu Iulia Belbeko (1818-1875), fiica general-maiorului Alexei Aleksandroviči Belbeko. Soția i-a adus pe lume doi băieți: Alexei, născut la 16 februarie 1837, și Pavel, născut la 20 ianuarie 1839 și botezat la catedrala din Chișinău (nași i-au fost: șeful vămii din orașul Feodosia, Pavel Vasileviči Gaevski, care nu a fost prezent la botez, fiind reprezentat de altă persoană, și Varvara, soția general-ma-

³⁶ ANRM, F. 6, inv. 2, d. 969, f. 19.

³⁷ ANRM, F. 134, inv. 2, d. 91.

³⁸ ANRM, F. 6, inv. 2, d. 969, f. 1, 15, 16, 70.

³⁹ ANRM, F. 6, inv. 2, d. 969, f. 24.

⁴⁰ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 70.

⁴¹ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 89.

⁴² ANRM, F. 6, inv. 2, d. 891, f. 4; F. 88, inv. 2, d. 406, f. 63-66; F. 88, inv. 2, d. 562, f. 69-72.

⁴³ ANRM, F. 134, inv. 1, d. 117, f. 757.

⁴⁴ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 59.

iorului A.A. Belbeko)⁴⁵. Fiind ales în anii 1844 și 1847, V. Dicescu a fost de două ori, pe un termen de trei ani, deputat al Adunării Deputaților Nobilimii din Basarabia⁴⁶ (Bezviconi 1943, 104).

Încă în 1806 se iscase un litigiu funciar dintre răzeșii moșiei Gălești și paharnicul Toma Stamati, proprietarul unei părți din moșia respectivă. Acest litigiu continua și la mijlocul secolului al XIX-lea, cu urmașii paharnicului. Victor Dicescu apăra interesele răzeșilor, intervenind în favoarea lor pe lângă autorități în calitate de împuternicit. La 8 aprilie 1850, având rolul de împuternicit al răzeșilor, V. Dicescu depunea o cerere la Tribunalul Civil Regional al Basarabiei⁴⁷.

Prin actul din 10 iunie 1852, Victor I. Dicescu a cumpărat de la nobila Smaranda Ioan Brăescu și serdarul Panait (Pavel) Gh. Manoli moșia Chirileni, situată în județul Iași⁴⁸.

În cererea din 2 aprilie 1856, înaintată Tribunalului Civil Regional al Basarabiei, posesorii unor părți din moșia Gălești, Victor I. Dicescu și locotenentul (porucik) Vasile Teodor Lascari, au explicat că, încă din vremea de până la anexarea Basarabiei la Imperiul Rus, durează un litigiu dintre proprietarii moșiei Gălești, paharnicul Stamati și răzeși, privind dreptul de stăpânire asupra unor părți din această moșie. Pentru a pune capăt acestui litigiu, păgubitor atât pentru urmașii paharnicului Stamati, copiii cuplului Șonin, cât și pentru răzeșii moșiei Gălești, Vasile Lascari, în baza procurii pe care i-a pus-o la dispoziție soția sa Olga, născută Șonin, i-a vândut lui Victor Dicescu partea sa din moșia Gălești, cu pădure, teren agricol, livadă și vie, exceptând moara de vânt, care rămânea în posesia soției sale, în hotarele ce le avea moșia la etapa inițială de stăpânire a ei de către Stămătești. Victor Dicescu, la rândul său, se angaja să-i dea lui Vasile Lascari ipoteca asupra moșiei Chirileni din județul Iași. Concomitent, cumpărând de la Vasile Lascari și soția acestuia partea de pământ din moșia Gălești, Victor Dicescu își asuma obligația să restabilească dreptul de

proprietate al răzeșilor în conformitate cu acordul pe care el l-a încheiat cu răzeșii la 20 februarie 1856⁴⁹. În urma acestei modificări funciare, Victor Dicescu a intervenit, la 2 mai 1857, pe lângă autoritatea basarabeană competentă în vederea stabilirii hotarelor părții sale din moșia Gălești⁵⁰.

Potrivit acordului său cu răzeșii, Victor Dicescu le-a dat acestora, în mod gratuit, încă o cincime din moșia Gălești, astfel că, la 1876, Victor Dicescu dispunea de 3/5 din moșia respectivă (1 400 desetine), iar răzeșii – de 2/5 (838 desetine). Partea din moșie stăpânită de Victor Dicescu mai cuprindea 175 de desetine de pământ, aflate lângă râul Bâc, pe care le-a dobândit în urma procesului ce l-a avut cu mănăstirea Căpriană, „pe nedrept ocupate de aceasta în 1780” (Приход 1876, 585).

Prin actul de vânzare-cumpărare, înregistrat pe data de 10 octombrie 1860 la Tribunalul din județele Iași și Soroca, V.I. Dicescu a vândut unui grup de țărani din câteva localități ale județului Iași (din satele Albineț, Balatina, Năvârneț, Hânțești, Pânzăreni, Dușmani, Cuzmeni, Glodeni, Coiuceni, Drujineni, Musteața și târgul Florești) partea sa din moșia Cuzmeni, situată în acest județ, cu suprafața de aproximativ 300 de fălci. Această proprietate funciară, învecinată cu moșia satului Coiuceni și cu cea a răzeșilor din Cuzmeni, Victor Dicescu o avea cumpărată de la căminăreasa Elena Anton Albineț, născută Panaioti, supusă a Principatului Moldovei, în baza actului de vânzare-cumpărare din 21 februarie 1858⁵¹.

Victor I. Dicescu a trecut în lumea umbrelor în anul 1891, la Gălești (Bezviconi 1943, 104).

După ce a absolvit, în 1859, Liceul Richelieu din Odesa, Pavel Victor Dicescu s-a înscris la Facultatea de Drept a Universității din Moscova, unde a învățat în perioada 1859-1861 (anii de studii doi și trei), după care, fiind promovat în anul patru, a depus cerere să fie eliberat pentru a-și continua studiile în străinătate. În octombrie 1861 a devenit student al Facultății de Filozofie a Universității din Berlin, de unde, în septembrie 1864,

⁴⁵ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 104-105; F. 211, inv. 3, d. 26, f. 29v (registrul de stare civilă din anul 1839 al catedralei din Chișinău).

⁴⁶ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 406, f. 69.

⁴⁷ ANRM, F. 6 inv. 9, d. 640, f. 1.

⁴⁸ ANRM, F. 6, inv. 3, d. 458, f. 2; F. 37, inv. 4, d. 300, f. 13; F. 37, inv. 5, d. 2193, f. 1. V.I. Dicescu a indicat într-o cerere, inclusă în cea de a doua sursă enumerată, că el a cumpărat această moșie la 5 mai 1852. Un alt dosar de arhivă referitor la moșia Chirileni este datat cu anul 1855 (ANRM, F. 37, inv. 4, d. 847).

⁴⁹ ANRM, F. 37, inv. 4, d. 903, f. 1-2; F. 37, inv. 6, d. 71, f. 1. La 12 august 1852, copiii maiorului Mihail Șonin și ai Anastasiei Șonin, născută Stamati, surorile Maria, Ecaterina, Olga Lascari, născută Șonin, și fratele lor minor, Egor, cu acordul tutorelui acestuia din urmă, Egor Stamati, au semnat actul de partajare a proprietății funciare din moșia Gălești, pe care au moștenit-o după moartea mamei lor (ANRM, F. 37, inv. 4, d. 903, f. 4).

⁵⁰ ANRM, F. 37, inv. 4, d. 1005.

⁵¹ ANRM, F. 37, inv. 5, d. 530, f. 1, 7.

s-a transferat la aceeași facultate a Universității *Karol Ruprecht* din orașul Heidelberg. La 23 februarie 1865, după încheierea studiilor la această universitate germană, lui P.V. Dicescu i-a fost înmănată diploma de doctor în filozofie și magistrul al artelor libere⁵² (Colesnic 2000, 6).

Revenit în Basarabia, la 11 ianuarie 1868 a fost ales de către nobilime în funcția de asesor al Epitropiei Nobilimii din Circumscripția Chișinău-Orhei. Tot în acest an, la 20 septembrie, guvernatorul Basarabiei l-a desemnat conciliator în litigii funciare în sectorul al IV-lea din județul Orhei. Fiind ales de către Adunarea Zemstvei Județene Orhei în calitate de președinte al Comitetului Executiv (Uprava) al Zemstvei Județene Orhei, apoi, în decembrie 1869, în funcția de judecător de pace onorific în cadrul Circumscripției de Conciliere Orhei și, la 23 decembrie 1869, de către judecătorii de pace ai acestei circumscripții, în calitate de președinte al Adunării Judecătorilor de Pace, la 14 ianuarie 1870, Pavel V. Dicescu a fost eliberat din funcția de conciliator în litigii funciare⁵³ (KEB 1906, 545).

Prin decizia din 1 martie 1872 a Adunării Deputaților Nobilimii din Basarabia, lui P.V. Dicescu i-a fost recunoscut titlul de nobil de viță. La 5 iunie 1873, această decizie a fost confirmată de către Departamentul de Heraldică al Senatului Rusiei, în baza gradelor maritime acordate bunelului său Ioan Arsene Dicescu, inclusiv cel de căpitan-locotentent⁵⁴.

În 1872, Pavel V. Dicescu a avut onoarea să fie ales președinte al Comitetului Executiv (Uprava) al Zemstvei Regionale a Basarabiei (KEB 1906, 545).

Tot în 1872, apoi în anii 1875 și 1878, Adunarea Zemstvei Județene Orhei l-a ales încă de trei ori ca judecător de pace onorific și tot de atâtea ori i-a fost încredințat mandatul de președinte al Adunării Judecătorilor de Pace din cadrul Circumscripției de Conciliere Orhei, de fiecare dată pe un termen regulamentar de trei ani. Aceste două posturi electiv le-a ocupat până în ziua de 25 octombrie 1881⁵⁵.

⁵² ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 106; F. 88, inv. 2, d. 497, f. 10-11; F. 88, inv. 2, d. 632.

⁵³ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 106; F. 88, inv. 2, d. 497, f. 11-12; F. 88, inv. 2, d. 632.

⁵⁴ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 45, f. 19.

⁵⁵ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 497, f. 12-13; F. 88, inv. 2, d. 632.

Între timp, la 12 februarie 1881, Pavel V. Dicescu s-a cununat cu Eugenia, fiica nobilului Gheorghe Feodosiu, născută pe data de 15 iunie 1856, cu care a avut patru copii, toți botezați la biserica Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil din Gălești: Iulia (născută la 2 mai 1882), Victor (17 iunie 1883), Anastasia (27 februarie 1887) și Natalia (23 aprilie 1890). Nași ai Iuliei și ai lui Victor au fost: bunelul lor, Victor I. Dicescu, și văduva Olga, soția decedatului Petru Gh. Leonard⁵⁶.

În continuare se consacră doar vieții private. După mai bine de 10 ani ocupă iarăși funcții publice. La 21 ianuarie 1893, Adunarea Deputaților Nobilimii din Basarabia îl alege ca membru din partea nobilimii al Sucursalei din Odesa a Băncii Agricole de Stat a Nobilimii, aflându-se în această calitate, fiind ales și a doua oară, la 24 ianuarie 1896, până în luna ianuarie 1899. A mai deținut această funcție și în perioada 22 ianuarie 1902 – ianuarie 1905. Totodată, la 25 octombrie 1894, Adunarea Zemstvei Județene Orhei i-a acordat, pe o durată de trei ani, postul de judecător de pace onorific în cadrul județului Orhei. Această funcție, dar în limitele județului Chișinău, i-a fost atribuită, la 6 octombrie 1902, de către Adunarea Zemstvei Județene Chișinău⁵⁷.

În 1895, Pavel V. Dicescu avea onoarea să fie președinte al Societății Vinificatorilor din Basarabia⁵⁸, iar în 1902 era președinte al Societății Horticultorilor și Vinificatorilor din Basarabia.

La 15 ianuarie 1905, nobilii din județul Orhei l-au ales pe Pavel V. Dicescu candidat la postul de deputat din partea județului Orhei în cadrul Adunării Deputaților Nobilimii din Basarabia. A intrat în exercițiul funcțiunii de deputat la 12 martie 1905, în legătură cu retragerea din această demnitate a lui C.A. Schmidt. Curând, la 1 iunie 1905, nobilii din județul Chișinău au consimțit să-l desemneze mareșal al nobilimii din acest județ⁵⁹.

În luna septembrie 1905, un grup de moșieri și intelectuali basarabeni, în frunte cu Pavel V. Dicescu, au fondat la Chișinău *Societatea Culturală Moldovenească* (numită în actul de epocă *Societatea Moldovenească din Basarabia pentru Susținerea Învățământului și Studiarea Ținutului Natal*), al cărei statut a fost aprobat la 23 no-

⁵⁶ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 45, f. 19; F. 88, inv. 2, d. 300, f. 174-177.

⁵⁷ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 497, f. 13-14; F. 88, inv. 2, d. 632.

⁵⁸ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 2140, f. 169.

⁵⁹ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 497, f. 13-14; F. 88, inv. 2, d. 632.

iembrie 1905 de către guvernatorul Basarabiei, A. Haruzin (Negru 2000, 76, 150-152). Referindu-se la societatea respectivă în raportul din 15 ianuarie 1907, expediat șefului Departamentului de Poliție al Rusiei, A. Haruzin a ținut să sublinieze că ea a fost întemeiată de Pavel V. Dicescu, persoană cu orientare politică de dreapta, „străin nu numai irendentismului, ci și separatismului, dar care militează pentru specificul național al moldovenilor și limba lor, mai cu seamă a limbii moldovenești, ca limbă de învățare primară în școlile populare” (Negru 2000, 157). Această societate, afirma în 1917 Paul Gore, a fost silită să-și înceteze existența sub presiunea politicii reacționare promovată mai târziu de guvernul țarist (Бессарабская жизнь 1917, 3).

În 1906, Pavel Dicescu, ca președinte al Societății Culturale Moldovenești, a înaintat Ministerului Instrucțiunii Publice al Rusiei un memoriu referitor la deschiderea în Basarabia a școlilor cu predarea în limba română. Prezentăm în continuare câteva fragmente din acest memoriu, traducerea din limba rusă aparținând lui Ion Pelivan: „Procentul populației moldovenești din Basarabia este de 75-80 la sută, dacă nu mai mare. [] La început, după alipirea la Rusia, în Basarabia nu era nici o școală. Astăzi, bineînțeles, școli avem. La data de 1 ianuarie 1905, luând în considerație târgurile și satele, s-au socotit 758 de școli. Dar *între ele nici una moldovenească*. Cu toate acestea, poporul, ca și înainte, nu vorbește rusește și aceasta îi creează în școală, ca și în justiție, ca și în alte instituții oficiale, greutate de neînălțurat. [] Cine trăiește în satele basarabene a putut să vadă moldoveni care citesc rusește destul de repede, dar care nimic nu înțeleg din ceea ce citesc. [] Această tristă situație a analfabetismului în Basarabia rezultă din aceea că școala primară trebuie să lupte cu piedici neînălțurabile, ca *predarea necunoscutului prin necunoscut*. Aceste triste rezultate nu sunt surprinzătoare: limba gândului poporului, precum și a traiului său a rămas cea moldovenească, iar limba școlii și a bisericii este cea străină și neînțeleasă. De aceea, credința și știința sunt străine Basarabiei țărănești. [] Politica de rusificare forțată a adus la ură și dispreț pentru tot ce, în mod nefiresc, se oferă în școală ca spirit rusesc și ca cultură rusească [] Școala rusă a fost aceea care a cultivat ura și indiferentismul, din care a crescut curentul de astăzi, lipsit de patriotism. Dacă Rusia până astăzi nu este iubită în provinciile mărgina-

șe, cauza este că ceea ce s-a prezentat acolo ca rusesc nu merită nici un fel de iubire și, în realitate, nu a fost esența spiritului rusesc sau a concepției rusești de stat. [] Temelia culturii, prima condiție a progresului este predarea în limba maternă, singura limbă înțeleasă. Ca orice organism, într-adevăr vital, limba moldovenească, insesizabilă, nebiruită și de nedezrădăcinat, s-a păstrat intactă în mijlocul populației basarabene. Ea este motor puternic, un fond enorm de energie potențială pentru viitoarea dezvoltare culturală a provinciei. Această limbă se poate utiliza și trebuie utilizată, dar în mod precaut, cu mâinile libere și iubitoare, pentru a dezvolta această putere în chip just și pentru a-i da direcția convenită. Astfel, alții vor utiliza această forță inepuizabilă a energiei naționale. Astfel, alții vor îndruma-o în albia tăinuită, îngustă, cotitoare și subminătoare a revoluției. Și atunci energia națională va seca, cheltuindu-se în luptă iregulată și aducând numai rău și nenorocire. Și noi deja vedem muguri răi ale acestei posibilități. Propaganda revoluționară în Basarabia se silește a fi pe înțelesul norodului, vorbindu-i-se în limba lui firească și cunoscută. Promisiunile irealizabile, în chip ispititor, i se cântă prin sunetele materne moldovenești. Anume în această limbă s-au tipărit diferite foi periodice și episodice ale propagandei din stânga (traducerile manifestului de la Vâborg, gazete, etc.). De aceea, dialectele alogene din provinciile mărginașe ale Rusiei, ca niște unelte culturale de o putere incomensurabilă, trebuie să capete libertatea necesară” (Cuvânt moldovenesc 1931, 6).

Pavel Dicescu s-a manifestat și în domeniul publicisticii. În numărul din 16/29 octombrie 1905 al ziarului chișinăuean *Bessarabeț/Бессарабей* el a publicat articolul intitulat *Câteva cuvinte în legătură cu apropiatele alegeri în Duma de Stat*. Pe lângă alte probleme sociale pe care le-a abordat, Pavel Dicescu s-a referit și la problema națională din cadrul imperiului acvilei bicefale, menționând următoarele în această privință. Observând în structura statului rus o diversitate mare sub aspect confesional, social, etnografic, „birocrăția noastră a apreciat această diversitate drept un element periculos pentru stat, de aceea a și hotărât să-l suprimă repede și fără rămășiți, de dragul uniformității orânduirii de stat și uniformității naționalității – a celei rusești”. Din lipsă „de forme culturale superioare de stat, birocrăția a găsit necesar să aducă Rusia la același numi-

tor cu ajutorul gramaticii rusești și alte șabloane asemănătoare fără viață. Ca urmare, s-a produs o mare amărăciune, rămânând aceleași deosebiri etnografice și de altă natură, dar umilite și iritate, o slabă conexiune dintre părțile imperiului și o indiferență generală față de soarta statului. Odată cu renunțarea la asemenea teorii și redarea drepturilor pe care le avea natura, va dispărea de la sine intensitatea problemei naționale”. Este necesar, menționa el în continuare, „să se înceteze de a privi la naționalități ca la obiecte pasibile de suprimat, iar naționalitățile nu trebuie să degeneze în partide politice, întrucât lor atunci le fuge de sub picioare terenul natural și legal și ele trec în sfera aventurilor politice. Privirea unei naționalități de a-și dezvolta gândirea și sentimentele în limba maternă, propunându-i în schimb gramatica rusească, este echivalentă cu încetarea completă a dezvoltării ei intelectuale și spirituale” (Дическул 1905, 6).

La 25 martie 1906, Adunarea Zemstvei Guberniale a Basarabiei l-a ales pe Pavel Dicescu membru al Consiliului de Stat al Imperiului Rus⁶⁰ (Кишинёвские епархиальные ведомости 1906, 545). În legătură cu desemnarea lui ca membru al Consiliului de Stat, ziarul chișinăean *Drug*, al cărui redactor-editor era monarhistul Pavel Crușevan, a informat publicul larg că la 25 martie și-a desfășurat lucrările Adunarea Extraordinară a Zemstvei Guberniale a Basarabiei, convocată pentru alegerea unui membru al Consiliului de Stat din partea zemstvei basarabene, prezidată de Pavel Dicescu, mareșalul nobilimii din județul Chișinău. Dintre cei trei candidați propuși pentru această demnitate – G.N. Krupenski, C.T. Cazimir și P.V. Dicescu – cele mai multe voturi le-a întrunit Pavel Dicescu. Ziarul a comentat astfel această alegere: „Consiliul de Stat va câștiga în persoana lui P.V. Dicescu un românofil fervent, care, se prea poate, foarte energic va simpatiza cu toate autonomiile, începând cu autonomia Basarabiei, deși, după părerea noastră, ar fi mai loial de-a dreptul să fie ridicată problema privind alipirea Basarabiei la România” (Друт, 80, 1906, 3).

Pavel Dicescu continua să fie membru al Consiliului de Stat și la începutul lunii februarie 1907, când s-au desfășurat alegerile în Duma a II-a de Stat a Rusiei. Concomitent, în Basarabia el era ma-

reșal gubernial interimar al nobilimii și mareșal al nobilimii din județul Chișinău (Кишинёвские епархиальные ведомости 1907, 336). Pe lângă aceste funcții, Pavel Dicescu mai era și președinte al Comisiei Științifice Guberniale a Arhivelor Basarabiei, avându-l ca adjunct pe istoricul Ioan Halippa (Бессарабский 1905, 127), unul din cei patru directori ai Primei Asociații de Credit Reciproc din Chișinău (Бессарабский 1905, 126), iar în perioada ianuarie-octombrie 1906, el a fost redactor-editor al ziarului *Bessarabeț/Бессарабец*, pe care, din 1897 (anul apariției), l-a editat Pavel Crușevan (Трубецкой 1980, 197)⁶¹.

În acest timp, Pavel Dicescu stăpânea 1 524 de desetine din moșia Gălești (KEB 1906, 545).

Pe data de 4 februarie 1908, trupa teatrală românească, întemeiată de Gheorghe Madan și constituită din elemente basarabene, a oferit publicului chișinăean prima sa reprezentație. Din trupă făceau parte și surorile Iulia și Anastasia Dicescu, fiicele lui Pavel Dicescu (Cuvântul moldovenesc 1928, 1). Ziarul bucureștean *Neamul românesc* din 15 februarie 1908 relatează că la Chișinău a fost prezentat vodevilul lui Vasile Alecsandri *Cinel-Cinel*, în calitate de spectatori fiind inclusiv guvernatorul Basarabiei și alte persoane oficiale. „După terminarea reprezentației, d. P. Dicescu, membru al Consiliului Imperial, un bătrân simpatic și blând, cu ochi vioi și o barbă lungă, și d-na Maria Teodosiu (strănepoata lui Mihai Strurdza vodă) au deschis balul cu o horă românească, împreună cu domnișoarele și tinerii în costumuri naționale” (Cuvântul moldovenesc 1928, 1-2).

Pavel V. Dicescu a trecut la cele veșnice în seara zilei de 12 martie 1909, aflându-se la Sankt Petersburg (Друт, 68, 1909, 2). Trupul lui neînsușit a fost adus la catedrala din Chișinău, unde, pe data de 16 martie, a fost oficiat un parastas, în prezența guvernatorului Basarabiei, I.V. Kankrin, mareșalului gubernial al nobilimii, A.N. Krupenski, mareșalului nobilimii din județul Orhei, M.E. Feodosiu, președintelui Tribunalului Chișinău, S.I. Luzghin, președintelui Comitetului Executiv al Zemstvei Guberniale a Basarabiei, D.I. Semi-

⁶⁰ ANRM, F. 88, inv. 2, d. 497, f. 14-16; F. 88, inv. 2, d. 632. I. Colesnic a scris incorect că, la 25 martie 1906, Pavel Dicescu a fost ales membru al Dumei de Stat (Colesnic 2000, 6).

⁶¹ Numărul 4 din 1906 al *Buletinului Eparhiei Chișinăului* (KEB 1906, nr. 4, 147) anunța cititorii că are loc abonarea la ziarul *Bessarabeț/Бессарабец*, al cărui redactor era P.V. Dicescu, iar editor – G.I. Chiriakov. În nr. 17 din 1906 al acestei publicații periodice ecleziastice se menționează că Pavel Dicescu era redactor-editor al ziarului respectiv (KEB 1906, 545).

gradov, consilierilor Consiliului Municipal Chișinău, judecătorilor de pace și a altor persoane oficiale (Друг, 72, 1909, 2). El este înmormântat în preajma bisericii din satul Găleşti.

În primele zile ale toamnei anului 1909, participanților la Expoziția de Horticultură din Chișinău, încheiată la 8/21 septembrie (Друг, 219, 1909, 2), le-au fost decernate premiile. Printre cei premiați s-au numărat și descendenții lui Pavel V. Dicescu, cărora le-a fost conferită medalia mică de aur, la compartimentul *Vinificație*, și medalia mare de argint, la compartimentul *Pomicultură* (Друг, 217, 1909, 3).

Un ziar chișinăuean înștiința cititorii că organizatorii expoziției vinicole din Odesa, desfășurată în 1910, a acordat o serie de distincții vinificato-rilor basarabeni. Lui P.V. Dicescu (care nu mai era în viață) i-a fost decernată medalia mare de argint pentru calitățile bune ale vinului alb de masă obținut din soiul de viță-de-vie Silvaner (Бессарабская жизнь 1910, 3).

În cadrul altei expoziții de pomicultură, organizată în 1911, gospodăria Diceștilor din Găleşti a prezentat prune *Marele duce* și mere, între care s-a evidențiat soiul *Parmen* auriu de iarnă. Printre perele de diferite soiuri și dimensiuni era și para simplă moldovenească, care aducea țaranilor un venit bun. Dintre culturile legumicole au fost expuși ardei grași, roșii și bostani enormi. Contrar uzanței proaste de a expune ceea ce se importa de peste hotare, citim în continuare în sursa citată, ramura vinicolă era înfățișată „printr-o movilă da sticle cu vin preparat din soiuri simple moldovenești, recolta anilor 1864, 1872 și 1895, vinul păstrându-se aproape jumătate de secol, fără careva impurități, ceea ce vorbește despre podgoriile pierdute, care reprezentau mândria Basarabiei” (Друг, 206, 1911, 3).

Prin adresa din 11 iunie 1910, Departamentul de Heraldică al Senatului Rusiei aducea la cunoștință Adunării Deputaților Nobilimii din Basarabia că, pe data de 22 februarie 1910, a fost aprobat blazonul neamului Dicescu⁶².

În ianuarie 1914, persoanele interesate aflau dintr-un anunț publicitar că fabrica de cărămidă și olane din satul Găleşti, care aparținea succesorilor lui Pavel V. Dicescu, a fost modernizată conform ultimelor inovații în domeniul ceramicii,

sub supravegherea unor ingineri germani. Fiind extinsă, fabrica producea diverse mărfuri de olărie: olane de formatul celor din Marsilia și din zona Rinului, țiglă trasă (țiglă-solzi) și glazurată, cărămidă obișnuită, pentru placat și cu goluri, de toate dimensiunile, precum și cărămidă profilată. La comandă se fabricau plăci de teracotă, tuburi de argilă arsă și clinchere pentru șosele și trotuare (Друг, 10, 1914, 1). În ziua de 10 iunie 1914, această fabrică – cea mai mare dintre fabricile de țiglă din Basarabia – a fost sfințită (Друг, 127, 1914, 3).

În anul de învățământ 1902/1903, Victor, singurul fiu al lui Pavel V. Dicescu, își făcea studiile la Școala Reală din Chișinău⁶³, pe care a absolvit-o în iunie 1903. În august 1905 a fost admis la Facultatea de Științe Naturale a Universității din Odesa, dar la 29 mai 1906 a părăsit-o. Pe data de 1 august 1909, Prima Adunare Electorală de Zemstvă a Proprietarilor Funciari din județul Orhei l-a ales în calitate de consilier, pe un termen de trei ani. Peste puțină vreme, la 2 septembrie 1909, Adunarea Zemstvei Județene Orhei l-a desemnat membru al Comitetului Executiv al Zemstvei Județene Orhei și, totodată, judecător de pace onorific în cadrul județului Orhei⁶⁴. În cea de a doua funcție a mai fost ales la 20 septembrie și 25 septembrie 1911, iar Adunarea Extraordinară a Zemstvei Județene Orhei din 21 ianuarie 1912 l-a ales ca membru al Comitetului de Viticultură și Vinificație din județul Orhei⁶⁵.

În 1912, Victor P. Dicescu posedea împreună cu surorile sale 1 501 desetine de pământ din moșia Găleşti. El era căsătorit cu Natalia, fiica lui Carl Harting, cu care, în 1912, avea patru copii: Eugenia (născută la 3 octombrie 1907), Pavel (1 septembrie 1908), Ioan (31 august 1909) și Hartina, numită și Henrieta (1 octombrie 1910). Soția sa Natalia stăpânea împreună cu sora ei 2 912 desetine de pământ din moșiile Pogrebeni, Cuizăuca, Suleni și Șercani din județul Orhei⁶⁶.

⁶³ ANRM, F. 1862, inv. 22, d. 232, f. 65v.

⁶⁴ ANRM, F. 9, inv. 2, d. 515, f. 9-10. Curând, guvernatorul Basarabiei a confirmat persoanele alese în funcții de către Adunarea Zemstvei Județene Orhei: pe V.I. Anghel – în postul de președinte al Comitetului Executiv al Zemstvei Județene Orhei, iar pe G.M. Sârbu, D.M. Sârbu, I.S. Cerchez și V.P. Dicescu – în calitate de membri ai acestei instituții (Друг, 221, 1909, 2).

⁶⁵ ANRM, F. 39, inv. 13, d. 291.

⁶⁶ ANRM, F. 9, inv. 2, d. 515, f. 9-10.

⁶² ANRM, F. 88, inv. 2, d. 330, f. 194.

Potrivit unei surse cu date pe anii 1923-1924, Victor P. Dicescu stăpânea 1 862 desetine din moșia Pogrebeni și 136 desetine din moșia Gălești (Anuarul 1923-1924, 187, 195).

Anastasia Dicescu a devenit cântăreață (soprană). A studiat la Conservatorul din Odesa și Academia de Muzică din Roma.

În ziua de duminică, 13 iulie 1914, la teatrul din Costiujeni de lângă Chișinău a fost prezentat un concert, în cadrul căruia, după cum relata presa vremii, cel mai mare succes l-a avut Anastasia Dicescu. „O exaltare deosebită a sălii a produs-o romanțele românești interpretate de ea”. Spectatorii au audiat cu interes și declamația acompaniată de muzică a Iuliei Dicescu (Друг, 157, 1914, 3). În septembrie 1915, fiind în plină desfășurare Primul Război Mondial, Iulia P. Dicescu exercita funcția de șefă a Comunității de Cruce Roșie a mănăstirii Hârbovăț (KEB 1915, 1169.).

În aprilie 1918, Anastasia Dicescu a concertat la Teatrul Național din Iași (Sfatul Țării 1918, 2). Ea

a fost directoare a Operei basarabene (1919-1923), directoare și profesoară la Conservatorul *Unirea* din Chișinău (1919-1936), solistă a Operei basarabene din Chișinău (1919) și a Operei din Cluj (1923-1935), profesoară de canto la Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică din București (1936-1942), membră a Societății Lirice Române (1916). A decedat în 1945, la Bucerdea-Găvănoasa din județul Alba (Buzilă 1996, 157).

Zamfir Arbore a relatat despre Leonid Dicescul, „descendent dintr-o familie moldovenească din Basarabia”, care însă, se pare, nu are tangențe cu urmașii lui Ioan Arsene Dicescu. Acest Leonid Dicescul a luat parte la mișcarea revoluționară din 1874-1877, a fost membru al cercului fraților Kolotkeviči din Kiev, apoi a lucrat împreună cu Spandoni la Odesa și Chișinău. După arestarea cercului fraților Kolotkeviči, scăpat din mâinile poliției, a trăit ascuns în sudul Rusiei, apoi, la 1877, trecând granița de la Prut, s-a stabilit în România. A murit la Ploiești, fiind înmormântat la cimitirul Vișoara de lângă Ploiești” (Arbore 1923, 203-205).

Bibliografie

- Anuarul 1923-1924:** Anuarul „Socec” al României Mari, vol. II, Basarabia (București 1923-1924).
- Arbore 1923:** Z. Arbore, Leonid Dicescul. In: Calendarul Basarabiei pe anul 1923 (Chișinău 1923).
- Bezviconi 1943:** Gh. Bezviconi, Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru, vol. II (București 1943).
- Buzilă 1996:** S. Buzilă, Cântăreți din Moldova. Lexicon enciclopedic (1460-1960) (Chișinău 1996).
- Colesnic 2000:** I. Colesnic, Basarabia necunoscută, vol. 3 (Chișinău 2000).
- Cuvântul moldovenesc 1928:** Cuvântul moldovenesc, 5 februarie 1928.
- Cuvânt moldovenesc 1931:** Cuvânt moldovenesc, 22 noiembrie 1931.
- Negru 2000:** Gh. Negru, Țarismul și mișcarea națională a românilor din Basarabia (Chișinău 2000).
- Sfatul Țării 1918:** Sfatul Țării, 20 aprilie 1918.
- Бессарабский 1905:** Бессарабский адрес-календарь на 1906 год (Кишинев 1905).
- Бессарабская жизнь 1910:** Бессарабская жизнь, 209, 12 сентября 1910.
- Бессарабская жизнь 1917:** Бессарабская жизнь, 142, 9 июня 1917.
- Дическул 1905:** П. Дическул, Несколько слов по поводу предстоящих выборов в Государственную Думу. В: Бессарабец 16/29 octombrie 1905.
- Друг, 80, 1906:** Друг, 80, 27 марта/9 апреля 1906.
- Друг, 68, 1909:** Друг, 68, 13/26 марта 1909.
- Друг, 72, 1909:** Друг, 72, 17/30 марта 1909.
- Друг, 217, 1909:** Друг 217, 6/19 сентября 1909.
- Друг, 219, 1909:** Друг, 219, 10/23 сентября 1909.
- Друг, 221, 1909:** Друг, 221, 12/25 сентября 1909.
- Друг, 206, 1911:** Друг, 206, 7/20 сентября 1911.
- Друг, 10, 1914:** Друг, 10, 14 января 1914.
- Друг, 127, 1914:** Друг, 127, 1914.
- Друг, 157, 1914:** Друг, 157, 16 июля 1914.
- KEB 1906:** Кишинёвские епархиальные ведомости 17, 1906.
- KEB 1907:** Кишинёвские епархиальные ведомости 9, 1907.

КЕВ 1915: Кишинёвские епархиальные ведомости 42, 1915.

Приход 1876: Приход селения Галешть, Оргеевского уезда. В сб.: Кишинёвские епархиальные ведомости 16, 1876.

Трубецкой 1980: Б.А. Трубецкой, Из истории периодической печати Бессарабии. 1854-1916 гг. (Кишинев 1980).

Труды 1907: Труды Бессарабской Губернской Учённой Архивной Комиссии, т. III (Кишинёв 1907).

The Bessarabian aristocrats Dicescu

Abstract

In the article are presented a series of information regarding the Bessarabian aristocrats Dicescu, the first of whom being Ioan Dicescu. Pavel Dicescu was another notorious representative of this family, who had played an active role in public and cultural life of Bessarabia.

Бессарабские дворяне Дическу

Резюме

В статье представлены ряд сведений относительно бессарабских дворян Дическу, первым из которых был Иоанн Дическу. Выдающимся представителем этого рода был Павел Дическу, который активно проявил себя в публичной и культурной жизни Бессарабии.

10.02.2010

Dinu Poștarencu, Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM, 31 August 1989, 82, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova

